

Közvélemény-kutatás a közbiztonságról és a rendőrségről

A polgári jogállami berendezkedés a társadalmi élet sok területén természetes módon támaszkodik a lakossági véleményekre. Számol a különböző érdekcsoportok eltérő ítéleteivel. A szondázás legkülönfélébb technikáit alakította ki arra, hogy képes legyen mérni az erőviszonyok alakulását. A közvélemény-kutatások rendszeresen és mind pontosabban odnak tudósítást a kisebb és a nagyobb közösségek politikai magatartásáról, az állami intézmények minősítéséről, működésük társadalmi fogadtatásáról. A demokratikus rendszerek támaszkodnak a lakossági véleményekre.

A jog világa, a normák uralma sokáig ellenállt ezeknek a technikáknak, mint-hogy a jog nem kérdez, hanem parancsol a társadalomnak. Három irányban azonban már a hatvanos évek elejétől megfigyelhető az állórés:

- A tervezett jogalkotás várható társadalmi hatásának mérése és a jogkövető magatartás tanulmányozása képes volt növelni a jog hatékonyságát.¹
- A bűnügyi tudományok sorában a statisztikára alapozó kriminológia a latencia megítéléséhez az áldozati kikérdezéseket találta a leggyümölcsözőbb módszerek.²
- A közigazgatási jog mind nagyobb terjedelemben fogadta be azokat a vállal-kozói szférában kialakított menedzsertechnikákat, amelyek a jövedelmezőséget, a vásárlói elégedettséget mérték, és a minőségfejlesztést támogatták. A hivatal üzembként kezdett viselkedni, ügyfeleit vevőnek tekintette, munkájának értékelésében a lakossági véleményekre támaszkodott.³

Az új módszerek át kell esnie egy diadalmas és egy kritikai szakaszon. A kezde-ti látványos sikerek azt a hitet kelthetik, hogy metodikai forradalom zajlik, olyan esz-köz birtokába jutottunk, amely általános megoldó képletként működik, általa min-den gond megszűnik. Minthogy ez nincs így, törvényszerűen következik a kiábrándulás, a módszer devalválódása. (A példát a kriminológiából merítve, a latenciakutatók eredményei azzal kecsegtettek, hogy a valós bűnügyi helyzetre alapozott kriminálpolitika jelentősen növelheti hatékonyságát. A gyakorlat azonban

¹ Lásd a hazai szakirodalomban Sajó András: Jogkövetés és társadalmi magatartás. Budapesti, 1980

² Korinek László: Rejtett bűnözés. KJK, Budapest, 1988, 41–45. o.

³ Király László György: Teljesítménymérés és -értékelés a közigazgatásban. Vezetéstudomány, 1999/7–8.

alig változott. A családottságot jelzi az a felfogás, miszerint „oz okok kutorását be kéne tiltani”.⁴) Ahhoz, hogy ezeken a szélsőségeken túljussunk, szükséges a mérőeszköz hitelesítése és annak tisztózása, hogy mit lehet vele mérni.

Ami a közvélemény feltárását illeti, nemcsak az a kérdés, hogy a lakossági minta reprezentatív-e, hanem az is, hogy a megkérdezettek kompetensek-e abban a kérdésben, amivel hozzájuk fordulnak. Itt is van két szélső felfogás. Az egyik azt vallja, hogy a tömeg soha nem lehet okos. Ezért vagy az történik, hogy aki kérdez, az valójában nem a véleményre kíváncsi, hanem kérdéseivel mesterségesen akarja a véleményt a maga ízlése szerint formálni. Vannak, akik a modern kommunikációs lehetőségeket úgy értelmezik, hogy ezáltal az emberek a politikai manipuláció áldozataivá lesznek, és az írástudók felelőssége ennek a népbulvársnak a leleplezése. (Ezt a jelenséget jósolta meg Julien Benda *Az írástudók árulása* című híres esszéjében.⁵) Más nézetek szerint a tömegek veszik át a hatalmat, és azok manipulálják a politikai tényezőket, akik így minden józan szakmai megfontolást alávethetnek a szavazatok megszerzésének. Ezért a kormányok nem a jövőnek építenek, hanem a jelennek rögtönöznek, ezért gyakran ostoba döntéseket hoznak.⁶

A megkérdezettek aszerint lesznek buták vagy bölcsök, hogy mit kérdezzünk tőlük. Ha a kérdésre a mindennapi élel tapasztalatai alapján megadható a válasz, akkor olyan okos válaszokat fogunk kapni, amelyekre a szakértők sem képesek, minthogy közülük még a legöregebb sem rendelkezik annyi tapasztalattal, mint amennyi egy akárhogyon kiválasztott ezerfős mintában összegyűlt. Ellenben, amennyiben a válasz különleges szakértelmet kíván, akkor laikusokhoz fordulni értelmetlen dolog, legyenek bármilyen sokan. (Ezért nem lehet, de nem is érdemes népszavazásra bocsátani tudományos tételek igazságát, vagy ezzel a módszerrel vitatni egy büntetőítélet helyességét.)

A latenciakutatás sikere abban volt, hogy a lakosság bűnügyi leterheltségét, a biztonságérzetét és a jogvédő szervekkel kapcsolatos véleményét egymással összefüggésben és indirekt módon vizsgálta, anélkül, hogy ezzel a megkérdezetteket manipulálni akarta volna. A kérdések ötélt élményeket tudakoltak azoktól, akik eről a leghitelesebben vallhatnak, figyelve még arra is, hogy ezek a benyomások

[4] Ehhez hasonló nézet már a 70-es évek második felében is felbukkant. A finn kriminológia egyik fő műveleje, Patrick Törnudd írta le, hogy a bűnözés okainak kutorása felesleges. A tapasztalatok szerint a megelőzés gyakran az okok összefüggése ismerete nélkül is sikeres. P. Törnudd: *The Futurity of Searching for Causes of Crime*. *Scandinavian Studies in Criminology*, vol. 3., 1971, pp. 23–33.

[5] Julien Benda: *Az írástudók árulása*. Fekete Sas Kiadó, Budapest, 1997.

[6] „Mindig is ilyen volt a közhatalom, amikor azt közvellenül a tömegek gyakorolták: mindenható és mulandó. Ezért nem épít semmit, jöllehet lehetőségei hatalmasak, akárcsak az ereje. És korunkban ez az emberlepus dönti.” José Ortega y Gasset: *A tömegek lázadása*. Nagy Világ, Budapest, 2003, 77. o.

az idő múlásával halványodnak. A rejtett bűnözésre vonatkozó megállapítások alkalmasnak látszottak arra, hogy azokból jogalkotási, közigazgatási, igazságszolgáltatási és politikai konzekvenciák legyenek levonhatók. Lássunk néhány következtetést!

- A latenciavizsgálatok mutattak rá a társadalomnak azokra az erkölcsi tartalékaikra, amelyek lehetővé tették a bosszúra építő, hagyományosan megtorló büntetőjog átalakítását, az alternatív büntetések és a büntetési alternatívák beépítését a büntető anyagi jogba.
- A közvélemény-kutatások igazolták a büntetőeljárás jogállami értékeit, ezért az eljárási reformok mindenhol a garanciák megerősödését hozták. Európában ehhez nagymértékben hozzájárult az Európai Emberi Jogi Bíróság gyakorlata, amelynek határozatai sokat merítettek az uniós polgárok humanista meggyőződéséből. (Az emberek a biztonság érdekében nem kívánnak lemondani szabadságukról.)
- A lakossági kritikákból azonosítani lehetett a rendészeti szervek szelektációs munkamódszereit és a rendőri intézkedéseket torzító előítéltelességet. Fellárultak a lassú reagálás és a nehézkes elérhetőség szervezeti okai. Európában minden komoly rendőrségi reform támaszkodott a közvéleményben kialakult értékelésre. A reformok egyik kimondott célja a rendőrségekkel szemben megfogalmazott közösségi elvárások teljesítése lett.
- A leglassabban és meglehetősen ellentmondásokkal a politikai szféra reagált. Kevésbé sikerült elérni azt a lakossági elvárást, hogy a közbiztonság ügye ne legyen a hatalmi harcoknak kiszolgáltatva, de a kormányzatok növekvő felelősségét bizonyítják azok a közbiztonság védelmében keletkezett törvényjavaslatok és más dokumentumok, amelyek a parlamenti ellenzék támogatását is megkapták.⁷

Az előbbieken felvázolt folyamatok csaknem negyven esztendő t fognak át. (Az Egyesült Államokban a követő áldozati kikérdezések már 1972-től indultak, Angliában a rendszer 1982-ben alakult, Németországban és Franciaországban, más nyugat-európai térségekhez hasonlóan, szintén a nyolcvanas évektől vannak vizsgálatok lakossági felmérések a szubjektív biztonságról és a rendszetek megítélés-

 ⁷ Ezt az értékelést a francia törvényhozásnak az eszedfordulót követő fejleményei is igazolják. Példának okáért 2002-ben a Nemzetgyűlés három dekrétumban is foglalkozott a közbiztonság ügyével. A 2002. május 15-én hatályba lépett törvény a közbiztonsági tanács létrehozásáról rendelkezett, amelynek elnöke a közbiztonsági elnök, tagjai pedig az érintett miniszterek (2002-890. számú dekrétum). 2002. július 17-én törvény született a megyei bűnmegelőzési konferenciáról (la conférence départementale de sécurité), amelynek tisztségviselői a prefektus és a megyei főügyész (2002-999. számú dekrétum). 2002. augusztus 29-án a 2007-ig érvényes közbiztonsági program nyert megerősítést a legmagasabb jogkörűben (2002-1094. számú dekrétum).

séről. Az ENSZ gondozásában 1989-től rendszeresek a világméretű összehasonlító elemzések.)⁸

Fel kell tennünk a kérdést, hogy mindezek az eredmények bölcsebbé tették-e a belügyi és az igazságügyi kormányzást, és javult-e a jogvédő szervek teljesítménye, valamint a gazdag országok rendelkeznek-e az alkotmányos demokráciákra jellemző, közös értékeket valló és messzire tekintő kriminálpolitikával.

A közvélemény és a változó kriminálpolitika

Korinek László a közbiztonságra vonatkozó lakossági véleményekről kimutatta, miszerint azok hosszabb időn keresztül alig változnak, annak ellenére, hogy közben a társadalmi-politikai, a jogi és a kriminális környezet is gyökeresen átalakult.⁹

Gyökeres változás nem figyelhető meg a legutóbbi évek vizsgálati eredményeinek ismeretében sem. Az OKRI-ban az elmúlt öt évben három olyan felmérésre is sor került, ami – egyebek mellett – az említett témakör is érintette¹⁰. Erről az 1. számú táblázat nyújt áttekintést.

1. számú táblázat

Vélemények a közbiztonsági helyzetről (%)

	1997 (országos minta)	2001 (lővérsíri minta)	2003 (országos minta)
nagyon rossz	55	43	8
rossz			25
közepes	37	43	53
jó	7	14	12
nagyon jó			1

Hasonló megfigyelés tehető az egyes országok által követett kriminálpolitika arcu-
latáról. A hagyományok és a történelmi múltban gyökerező szemléleti formák ebben az esetben is erőteljesen hatnak.

⁸ Zvešćić Ugļjesa – Kartšić Imre: Bűncselekmények áldozatai a rendszerváltás országokban. UNICRI-BM Kiadó, Róma–Budapest, 2000, 8. o.

⁹ Korinek László: Félelem a bűnözésről. KJK, Budapest, 1995, 172. o.

¹⁰ Intézetünk 1997 nyarán közel ezer fős, országos reprezentatív mintán, a Belügyminisztérium felkérésére pedig 1999 őszén a lővérsíri, IX. és a XXII. kerületében ezer-ezer fős reprezentatív mintán végzett közvélemény-kutatást. Kó József: Vélemények a bűnözésről. Egy közvélemény-kutatás tanulságai. Kriminológiai és Kriminológiai Tanulmányok, 35. OKRI, Budapest, 1999, 21. o. Továbbá: Finszter Géza – Kó József: Vélemények a közbiztonságról és a bűnözésről Budapest V., IX. és XXII. kerületében. Kézirat, 1999. október, 13. o.

A New Yorkból elindult zéró tolerancia fundamentuma, példának okáért, a jogkövető közvélemény bűnözés elleni „lázadás” volt. A bűn elleni küzdelemnek ez a stratégiája igen gyorsan világhíre lett szerit, és rendkívül népszerűvé lett, elsősorban a nagyvárosok tisztességes polgárainak körében, akik ettől a mozgalmától elvesztett biztonságuk visszaszerzését remélték. A biztonság igénye megalapozott kívánság. Az amerikai nagyvárosokat elárasztó erőszak, amelynek hátterében csaknem mindig ott találni az illegális kábítószerpiacot, valóban elviselhetetlen méreteket öltött. A népszerűséghez hozzájárult az is, hogy a stratégia tudatos kommunikációra épült. A rendőrségi híradások a középosztályhoz tartozó rétegek számára jól megfejthető kódokai közvitettek: a szigor érted van, a bűnöző nem érdemel könyörületet, a bűn felismerhető, az elkövető személyesen és egyedül felelős tettéért, az elvetemült csak a kemény fellépésből ért. A gyenge és kiszolgáltatott polgár állapotra szorul, ezért adójával támogatja a rendőrséget, amelytől viszont joggal elvárhatja a védelmet.

A siker kezdetben a rendőrségi szakmai körökben is nagy volt, mert a vízió feltételezte a költségvetési támogatás jelentős emelését, továbbá a rendőrségi létszám csaknem megkétszerezését. A rendészeti szakemberek azonban gyorsan kiábrándultak ebből az ideálból, minthogy a zéró tolerancia elve nyomán munkájuk egyetlen mércéje a statisztikai számokban is mérhető intézkedési aktivitás lett. Ennek egyenes következményeként az amerikai metropolis kerületi rendőrfőnökeinek jelentős hányadát rövid idő alatt leváltották. A rendészet számára a zéró tolerancia egyet jelentett a szakmai rang elvesztésével. A hozzáértés és a kooperatív vezetés elvének helyébe a hektikus vezetői döntéseknek való kiszolgáltatottság, a létbizonytalanság és a törvénysértésekbe torkolló teljesítési kényszer lépett. (A szakirodalom a rendőrsőn brutálisan megkínzott, avagy tévedésből szitává lőtt áldozatokról szól.)¹¹

A bűnözés ellen hirdetett keresztes hadjárat bizonyos előfeltevésekre épített. Ezek a következők:

- A bűnözés elleni küzdelem totális háború. A hipotézis igazolható a nemzetközi szervezett bűnözés jelenségeivel és főleg a terrorista hálózatok működésével. A fordulat akkor következett be, amikor megszűnt a kétpólusú világrend, és Földünk első számú globális problémája a bűnözés elleni harc lett.
- A társadalomban éles vonal húzható jók és rosszak között. Megvan tehát az a frontvonal, amely a háborús küzdelemhez nélkülözhetetlen.
- A rosszak könnyen felismerhetők és leleplezhetők (a puha célpont elmélete). A rosszakat minél korábban kell elkezdni büntetni, és már az egészen csekély súlyú bűncselekményekre is drákói büntetést kell kiszabni.

¹¹ Maurice Cussac: *Qu' est-ce que la sécurité intérieure?* Montréal, 1999. (Manuscript)

- A bűnözés elleni háború eredményei statisztikai számokkal mérhetők. Mint a jó haditudósításoknál, itt is szükséges naponta elsöprő győzelmekről beszámolni. A zéró tolerancia a média barátja, a média pedig lelkes híve a zéró toleranciának.

A következők pedig a következők:

- A jogállami garanciákat le kell bontani. A dzsungelben a dzsungel törvényei érvényesülnek.
- Az előítéletesség alkalmas a látható ellenség felismerésére, ezért a bűnözővé címkézettek utáni hajsza az előítéletesség felhizlalásához vezet.
- A drákai büntetések következtében a börtönnépesség minden addigi határt túllépett (a fejlett európai régió többszöröse).
- A statisztika elfedi a bűnözés tényleges állapotát ahelyett, hogy feltárná azt, a statisztika alapján történő teljesítméymérés pedig lerombolja a rendszeret szakmai értékeit.
- A bűnözés nem megszűnik, hanem áthelyeződik a társadalom kevésbé tehetőse rétegeinek életteréibe, növekszik a súlyos bűncselekményekkel szembeni tehetetlenség.
- A hiányos professzionalizmus csökkenti a rendőri munka társadalmi rangját, terjed a rendőrbűnözés, egyre sűrűbb az erőszak-monopóliummal történő visszaélés.

A zéró tolerancia Európában

A jogállam európai felfogása a rendőrség hatósági jogosítványait az állami impériumból vezeti le, ezért annak egész tevékenységét a közjog hatálya alá helyezi.¹² Ez egyfelől jelenti a beavatkozások korlátozását a rendszeret anyagi joga által meghatározott esetekre, másrészt pedig az eljárások formáját garanciális szabályok közé

¹² A legutóbbi Kriminológiai Világkongresszuson Wesley Skogan előadásában bemutatta az úgynevezett intelligens vezetett rendőrség (intelligence driven policing) modelljét. Ez a módszer bevonja a közösséget a helyi közbiztonsági prioritások meghatározásába és a rendőrök elszámoltatásába. A lakosság többet tud a helyi viszonyokról, ezért gyakran más prioritásokat határoz meg, illetve információt adhat a rendőrségnek. A lényeg, hogy a hatékony rendőrködés folyamatos kutatást és fejlesztést igényel. A rendőrség egy olyan iparág, amelynek többet kell megújítania a fogyasztóiról és annak a terméknek a minőségéről, amelyet megpróbál eladni nekik. Skogan ugyanakkor hangsúlyozza, hogy a rendőrség felelőssége megmarad a társadalom jogépségének fenntartásában. Ez azt jelenti, hogy a rendőrség az alkotmányok, jogszabályoknak, bírói döntéseknek és saját belső szabályainak megfelelően viselkedik. Azért olyan fontos, mert nagy hatalmat adunk a rendőreinknek és azért is, mert a kutatások szerint a jogszerűen rendőri eljárás aláírása a hatékonyságot. Például a néci Németországban deprofesszionalizálni kellett a rendőrséget, mielőtt az elnyomó rendszer részévé vált. A professzionális rendőrség ugyanis túlságosan elhatalosított volt az alkotmányosság védelmével kapcsolatban. *Kézirat, 2004*

szorítja. Ezt a rendészet-felfogást erősíti meg az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának 2001. szeptember 19-i etikai ajánlása az európai rendőrségeknek.

A bűnözés elleni küzdelem nem háború, mert nincsen előre kijelölhető ellenség, nincs frontvonal, nincs győzelemre kötelezés, nem elfogadható „a cél szentesíti az eszközt” elve. A rendőri és a katonai tevékenység nem mosható össze. A rendőrködés szakma, amely szakszerű, szolgálatszerű és jogszerű tevékenységet követel. A garanciák a terheltet is védik, minthogy a büntetőjogi megismerésnek nincsenek más biztosítékai, amelyek alkalmasak lennének az igazság megállapítására. Ezek az elvek az európai jogi kultúra legértékesebb hagyományai, amelyeket a zéró tolerancia veszélybe sodort. 2001. szeptember 11-ét követően pedig az újabb hadjáratok nem a terrorizmust, hanem az előbbieken említett jogállami értékeket gyengítették.

Az alkotmányos jogállam védelmezése nem csupán erkölcsi kérdés, hanem a józan ráció, a célszerűség parancsa. A jogállami eszközök Európában alkalmasak voltak arra, hogy az amerikai kontinenshez képest lényegesen jobb közbiztonságot teremtsenek. A bűnözés 60-as évektől megfigyelhető növekedését nem a büntetőhatalom gyengesége, hanem a társadalom értékteremtő képességének a szellemi javok területén tapasztalható visszaesése, valamint az úgynevezett bűnkibocsátó régiók kontrollálatlan kiterjedése okozta. A jóléti programok mellett a szolidaritás és a tolerancia hozta meg azt az eredményt, amelynek következtében ez az emelkedés a 90-es évek közepére megállt. Az európai integráció napjainkban olyan egységes kriminálpolitika felé halad, amelyet a represszív és a preventív elemek szintézise jellemez.

A rendészet modernizációja a polgári centrum országokban, egészen a XX. század végéig, az alkotmányos demokráciák értékeinek megőrzése mellett történt. A helyzet azonban gyökeresen más képet mutat az új évezred hajnalán. 2001. szeptember 11-e óta átalakulóban van a közbiztonságról alkotott felfogásunk és a rendészet társadalmi küldetéséről vallott meggyőződésünk. A közbiztonságot korábban olyan értéknek tekintettük, amely összeegyeztethető a szabadság igényével, ma pedig egyre többen érzékelik az értékpiramis csúcának, amelynek a szabadság csak alárendeltje lehet. A rendészetet olyan igazgatási ágazatnak határoztuk meg, amely a legitim erőszak gyakorlásában maradéktalanul érvényesíteni képes a demokratikus jogállam garanciáit, ma pedig egyre gyakrabban emlegetik ezeknek a garanciáknak az elavultságát, ami nem kötheti meg a rendőrségek kezét. Vannak, akik az európai kultúrában megteremtett jogállami nézeteket a terrorizmus elleni totális küzdelem idején a „gyengeség” jelének látják. Ezért napjainkban az olyan közvélemény-kutatásoknak, amelyek a közbiztonságról és a rendészetéről alkotott lakossági véleményeket összegzik, fokozott felelősségük van. Az első kérdés mindjárt az,

vajon fenntartható-e az a kérdezési technika, amely a közbiztonság és a rendészet homogén és leegyszerűsített fogalmából indult ki, vagy a kutatóknak előfeltevésekből kell kiindulniuk. Két előkérdés fogalmazható meg, amelyeket az általunk ismert áldozati tömegvizsgálatok eddig nem tettek fel. Az első az, hogy a közbiztonság lehetséges értelmezései közül melyek azok a felfogások, amelyeket hétköznapi tudattal minősíteni lehetséges, illetve hol van szükség ezen túl társadalompolitikai, műszaki-technikai és jogi szakelemzésre. A második probléma annak eldöntése, hogy a rendőrség egy mindenki számára értékelhető közszolgálat-e, vagy olyan szakmák foglalkozása, amelyek minősítéséhez a lakossági vélemények mellett szakmai tudásra és a rendészeti közjog alapos ismeretére van szükség.

A legújabb irodalmi eredmények arra mutatnak, hogy a biztonság létrehozása nem lehet egyetlen ember vagy egy kizárólag erre rendelt szervezet produkciója. A fenyegetések hatóságos elhárításához kollektív munkára van szükség, így tehát a biztonság kooperációs termék.¹³ Különösen a városi közbiztonsági modellek kialakításában kapnak jelentőséget a következő szereplők: az önkormányzat, a rendőrség, a biztonsági vállalkozások és a civil önvédelmi egyesületek és maga a lakosság. A mi rendőrségi törvényünkben is ismert közbiztonsági és bűnmegelőzési bizottságok feladata ezeknek a szerepeknek az összehangolása. Jellemző, hogy még Angliában és Walesben is, ahol önkormányzati rendőrségek működnek, a helyi közbiztonsági rendszer kialakításában a koordináló bizottságok elégtelen hatékonysága okot hivatkozva a közösségi összefogás hiányáért. A Home Office egyik 2003-ban kelt módszertani kiadványa azt sürgeti, hogy a helyi rendészeti bizottságok erősítsék meg szakértelmüket a közvélemény-kutatások alkalmazásában, folyamatosan tudakozódjanak a lakossági véleményekről, alkalmazva a mélyinterjú és a fókuszbeszélgetések technikáit, ilyen módon is siettetve a helyi kooperációt.¹⁴ (Érdekes, hogy az angol és a walesi városok lakói legalább annyira pesszimisták a rendőrséggel való együttműködésben, mint azoknak a kerületeknek a megkérdezettjei, akik az OKRI budapesti modellkísérletében fejtették ki erről a véleményüket.¹⁵)

13 A modern európai felfogás szerinti a közbiztonság olyan kollektív társadalmi termék, amely az egyéni és közösségek létképeségéből, az állami szerek hatóságos intézkedéseiből, a polgárok önvédelmi képességei és a vállalkozói piac nyújtotta szolgáltatások együtteséből alakul ki. Ennek mérése, elemzése a fejlett demokráciákban egyre bonyolultabb és pontosabb módszereket alkalmaznak. Ilyenek például az áldozatok megkérdezésén vagy a lakosság széles körében végzett vizsgálatok eredményein alapuló elemzések. Nálunk ezek még nem részei az intézményesen szervezett tájékoztatásnak, ilyen típusú információk nem állnak a jogalkotó rendelkezésére. 115/2003. OGY határozat a bűnmegelőzés nemzeti stratégiájáról.

14 Involving the public: the role of police authorities. Home Office Development and Practice Report, 2003. A nyersfordítást Balykó Orsolya, az OKRI segédmunkatársa készítette.

15 Vö.: Barabás A. T. – Irk F. – Kovács R.: InSec Insecurities in European Cities. vol. 1., továbbá a már korábban idézett forrásanyagokat.

A közbiztonság helyi, regionális, országos, integrált és globális dimenziói éppen napjainkban nyernek különös jelentést. Általában azt mondhatjuk, hogy a helyi közbiztonság primátusa vitathatalan volt, mert az egyes zárt közösségek, különösen városi környezetben, a bűnözésben is „önellátók” lehettek, miközben sikeresen ellenálltak a külső behatásoknak. A középkori városok szigorú rendjéhez nagy biztonság illett. A polgárosodással és a kapitalista termeléssel ez a biztonság örökre eltűnt. Ahhoz azonban, hogy a regionális és az országos biztonsági tényezők együttes hatása minden településen kimutatható legyen, a területek közötti gazdasági és kulturális különbségek kiegyenlítődése és a közlekedés jelentős fejlődése kellett. Amikor egy földrajzilag összefüggő területen ez a kiegyenlítődség bekövetkezik, akkor érdemes azt egységes közbiztonsági régióknak tekinteni. A közbiztonság nemzetközi fogalma pedig ott alakulhat ki, ahol a gazdaság, a jog és az erkölcs értékei közös alapokon nyugszanak. („Az unió egy határok nélküli, a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térséget kínál polgárai számára, valamint egy egységes piacot, ahol a verseny szabad és torzulásoktól mentes.”¹⁶ Ezért tekinthető az Európai Unió egységes közbiztonsági térenek. Más kérdés, hogy ennek az egységes közbiztonsági térnek még nincs egységes közbiztonsági politikája, főleg azért, mert az államok többsége országos szinten is nélkülözi azt. Vannak viszont már a jogvédelemnek olyan uniós intézményei, amelyek a bűnözés elleni integrált küzdelemre hivatottak (Europol, Eurojust). Az előbbiekből idézett alkotmány elfogadása azért lenne nagy jelentőségű esemény, mert a nemzetközi bűnüldözés az államok között mind ez ideig soha meg nem valósult, szoros összefogását alapozhatná meg. Ebből az is látszik, hogy a nemzetközi bűnözési jelenségek, legyenek bármennyire riasztók is, annak a gazdasági-technikai fejlődésnek a következményei, amit globalizációnak hívunk. Innen nem a középkorhoz kell visszafordulni, hanem a szabad államok konföderációja lehet a megoldás. Természetesen világmértekekben nincs lehetőség még laza államszövetségre sem, habár a rendőrségek kontinensek közötti „konföderációját” az Interpol sikeresen testesíti meg.

A sértetti kikérdezések másodlagos tárgya a rendőrség

A jelen magyarországi lízezes adatfelvételnél arra kérdésre, hogy mi az ország legnagyobb problémája, a válaszok többségében bűnözést (amit a hatodik legnagyobb gondnak jelöltek) jelentősen megelőzte a munkanélküliségtől való félelem, a társadalmi feszültségek, a megélhetési gondok, a gazdasági-pénzügyi helyzet, valamint a politikai élettel kapcsolatos probléma. A jelek arra mutatnak, hogy az

¹⁶ Az Európai Konventi alkotmánytervezete 3. § (3) bek.

embereket a hiány viseli meg a legjobban. A hiány egyik csoportjába a fizikai nélkülözés tartozik (munkanélküliség, létbiztonság, életszínvonal, gazdasági-pénzügyi nehézségek), a másik csoportban pedig olyan morális deficit jelenik meg, mint a társadalmi feszültségek és a politikai élet gondjai (2. számú táblázat).

Az eredmény elgondolkodtató. A társadalmi-politikai formáción kívüli globális és környezeti fenyegetések még az első tízben sincsenek, holott a nyugat-európai közvéleményt éppen ezek nyomászikják a legjobban. Másfelől pedig a legnagyobb problémák sorában a politikai közélet állapota megelőznek sok más, aminek a fontossága egy kevésbé átpolitizált közegben lényegesen megnőne. (Meglepően kis helyezési számot kapott a kábítószer-bűnözés, a korrupció vagy a hajléktalan-jelenség.)

Talán még tanulságosabb a szűkebb lakóhelyi környezet elsőrendű problémáinak értékelése. Itt már a közbiztonság a hatodik helyről a negyedikre ugrott. Első helyen lokálisan is a munkanélküliség van, majd azt követi a munkahelyteremtés, az utak állapota. A sort a bűnözést követően a közlisztaság hiánya folytatta. Amíg az országos gondok túlpolitizált megközelítést mutatnak, a helyi problémák sokkal inkább a hétköznapok jelenségeivel azonosak. Ezen a képen semmit nem módosítanak azok a válaszok, amelyek a helyi problémák második, illetve harmadik körét érintik.¹⁷

A közbiztonságról alkotott kép a társadalomban nagyon mélyen rögzült. Ezt bizonyítja kutatásunk néhány idevonatkozó megállapítása, ami szerint a közbiztonsági helyzetről alkotott vélemény független az életkortól, a családi állapottól, az iskolai végzettségtől, attól, hogy jelenleg dolgozik-e, és ha igen, milyen beosztásban, sőt a társadalom által elfoglalt többségi/kisebbségi álláspontra még a háztartások nettó jövedelme sincs befolyással. Egyetlen változó mentén tapasztalunk eltérést, nevezetesen a közbiztonságról a többségnél szignifikánsan rosszabb véleményű adnak azok, akik naponta vagy hetente többször látogatnak vallási rendezvényeket (3. számú táblázat).

¹⁷ A kérdőív ugyanis lehetővé tette a probandumoknak, hogy megkülönböztessenek első, második és harmadrendű helyi problémákat. Ezeket együttesen értékelve feltűnő, miszerint nyoma sincs a helyi közéletnek. Nem szómattevők az önkormányzattal kapcsolatos elvárások, alig esik szó a rendőrségről, a civil közösségekről, a vagyonvédelmi szolgálatokról, a polgáriság szerepéről. Feltehetően nemcsak azért, mert ezek az intézmények problémamentesek, hanem azért is, mert nem vetül rájuk közfigyelem. Ez a közömbösség aggasztó üzenet egy olyan társadalmi büntelődési programnak, amely a helyi autonómia kíván támaszkodni.

2. számú táblázat

Vélemények
az ország 2003. évi gondjait
leginkább befolyásoló okokról
(%)

munkanélküliség	19,4
nem tudja	8,6
társadalmi problémák	8,0
gazdasági helyzet	6,9
életszínvonal	6,9
általános politikai élet	6,4
közbiztonsági helyzet	5,0
kormány	4,1
létbizonytalanság	4,0
morális értékek	3,6
korrupció	3,0
idősek helyzete	2,9

3. számú táblázat

Javaslatok a közbiztonság javítása érdekében

első helyen megjelölt	fő	%	második helyen megjelölt	fő	%	harmadik helyen megjelölt	fő	%
nagyobb rendőri jelenlét	3254	32,5	nagyobb hatáskör a rendőröknek,			nagyobb hatáskör a rendőröknek,		
nem tudja	2507	25,0	erélyesebb rendőri fellépés	551	5,5	erélyesebb rendőri fellépés	80	0,8
igazságszolgáltatás javítása, szigorúbb törvények	676	6,7	nagyobb rendőri jelenlét	409	4,1	egyéb rendőrséggel kapcsolatos	66	0,7
nagyobb hatáskör a rendőröknek, erélyesebb rendőri fellépés	597	6,0	igazságszolgáltatás javítása, szigorúbb törvények	295	2,9	igazságszolgáltatás javítása, szigorúbb törvények	65	0,6
polgárok	486	4,9	lább pénz a rendőröknek	224	2,2	nagyobb rendőri jelenlét	60	0,6
lább pénz a rendőröknek	336	3,4	polgárok	195	1,9	lább pénz a rendőröknek	42	0,4
egyéb rendőrséggel kapcsolatos	245	2,4	egyéb rendőrséggel kapcsolatos	194	1,9	polgárok	26	0,3
semmit, elégedett	181	1,8	képzettebb rendőrök	129	1,3	utak, közművek		
munkahelyteremtés	181	1,8	közvilágítás	74	0,7	javítása, kerékpárutak építése, közlekedés	21	0,2
képzettebb rendőrök	174	1,7	lérfigyelő rendszer	71	0,7	képzettebb rendőrök	20	0,2
			korruptció megszüntetése a rendőrségnél	69	0,7	munkahelyteremtés	16	0,2
						egyéb	16	0,2

Az előbbi elemzésből nyilvánvaló, hogy a közvélemény-kutatások kizárólag az élet- és vagyonbiztonsággal azonosítható és a bűnözés nagyságrendjével jellemezhető közbiztonság-fogalom mérésére alkalmasak. A lakossági kikérdezések nélkülözhetetlenek, de sem a jogalkotás, sem pedig a kormányzati munka számára nem adnak elegendő információt. Egy átfogó közbiztonsági stratégia magában foglalja a közjogi intézmények alkotmányjogi, közigazgatási és büntető igazságszolgáltatási értékelését, a jogépség, törvényesség és az eredményesség kapcsolatát, a közigazgatás, a rendészeti igazgatás és a büntető igazságszolgáltatás rendszer szemléletű fejlesztését.

A rendészeti modernizáció előtt álló feladatok pontosabb megismeréséhez a sértetti kikérdezések nem visznek közelebb. Ellenkezőleg, olyan hamis állítások rögzüléséhez vezethetnek, mint amit Monet a nyugat-európai szondázások fő hibájának tart. Szerinte a közbiztonság és a rendőrség működése között a közvélekedés direkt kapcsolatot tételez (jó közbiztonság = jó rendőrség; rossz közbizton-

ság = rossz rendőrség), holott ilyen kapcsolat nincs. A másik sztereotípiá szerinti több rendőr = jobb közbiztonság; kevesebb rendőr = rosszabb közbiztonság.¹⁸

A kérdés ismét keltős: mi a rendőrség működésének a tartalma, és ebből melyek azok a mozzanatok, amelyek a lakossági véleményekben hitelesen visszatükröződnek?

A rendőrség és a közvélemény

A rendőrségi közvélemény-kutatásoknak a következő főbb típusai ismeretesek:

- A sértelti kikérdezések elsődleges célja a rejtett bűnözés feltárása, ehhez képest a rendőrségről alkotott vélemények csak járulékosak, minthogy a feljelentési aktivitás a testülethez fűződő bizalmi viszonyt jelzi.¹⁹ A hatósági tudomásszerzésről a bírósághoz vezető út elemzése feltárja a rendészet szelekciós munkamódszerét, végül pedig információkat kapunk a rendőrök intézkedési motívumairól, amelyek nemritkán előítéletekről és meglehetősen negatív önértékelésről tanúskodnak.²⁰ Az áldozati vizsgálatoknál tehát a rendőrség a kikérdezés másodlagos objektuma, de ennek köszönhetően a válaszok hitelességét a spontaneitás és a sugalmazó kérdések hiánya növeli. A rendészeti tevékenységnek csupán egyetlen mozzanatának, a társadalmi kapcsolatrendszer és kooperációs képesség minősítésére kerül sor, de ez olyan vonása az igazgatásnak, amelynek megítélésében a civil közeg a legautentikusabb. Végül a latenciakutatások nyomán kialakult rendőrség-kép mindig kritikai, ami nagyon jól felhasználható lenne a rendőri szolgálatok megújítására. Ezeknek a vizsgálatoknak a rendszeressé tétele a kooperatív vezetési módszerek kitűnő segítőtje, a tekintélyelvű stílus azonban semmire sem megy vele. A tapasztalatok viszont csak nagyon lassan és alig észrevehetően vihetők át a gyakorlatba.
- A modellkísérletek a lakossági kapcsolatokat azért keresik, hogy a bűnmegelőzés legjobb helyi megoldásaihoz felmérjék a szereplők együttműködési készségét. Ebben az esetben a rendőrség elsődleges objektummá válik, de éppen

18 Jean-Claude Monet: *Polices et sécurité en Europe. La documentation Française*, Paris, 1993, p. 148.

19 Ismerünk olyan kérdezői technikákat, ahol hatnyolc rendészeti veszélyhelyzetet írnak le a kérdőívben, és azt tudatolják, hogy a megadott esetekben milyen szóvalékekben választják a feljelentési, és mikor kerülik el azt. Francia és angol vizsgálatok összehasonlításából az adódik, hogy a lakosság Angliában 70% lelletli arányban fordul a rendőrséghez, míg Franciaországban ez a bizalmi mutató csak 60% körül alakul. Uo. 275–276. o.

20 Utóbbira főként azok a rendőr-szociológiai vizsgálatok adnak példákat, amelyek a rendőrök véleményét tudatolják saját szakmájukról. Lásd például Krémer Ferenc: *A rendőrségi hatalom természete*. Napvilág Kiadó, Budapest, 2003.

- ezért fennáll annak a veszélye, hogy túlságosan sztereotip válaszok születessenek. Az értékelés kevésbé kritikus, mert inkább azokat a testületi eredményeket kutatja, amelyek a kooperációt elősegítik. Hazai tapasztalatok szerint ezeknek a felméréseknek a legfőbb hibájuk az, hogy szinte semmi nem valósul meg abból a modelltől, aminek a megalapozására elhatározták a vélemények begyűjtését.²¹
- A marketing-kikérdezések célja a rendőrség társadalmi elfogadottságának növelése, a testület „pozicionálása”. Elsődleges objektum a rendőrség, a kérdések gyakran sugalmazók, a kritikai elem hiányzik, de ezek a felmérések hasznosulnak a legjobban, mert alkalmasok a belügyi és a rendőrségi vezetői döntések igazolására, a társadalmi elfogadottság erősítésére.²²

4. számú táblázat

A rendőrség munkájával való elégedettség a kérdezett lakóhelyén és általában az országban (%)

	Magyarország	
	lakóhelyen	országban
nagyon elégedett	10,7	2,1
inkább elégedett	46,3	30,1
inkább elégedetlen	24,8	47,7
nagyon elégedetlen	11,3	14,1
nem tudja, válaszhiány	6,8	6,0
összesen	100,0	100,0

Mintaelemzések: Magyarország N = 1500²³

5. számú táblázat

A magyar rendőrségről összességében kialakult vélemény (%)²⁴

	összes megkérdezett	járt a rendőrségen	nem járt a rendőrségen
	nagyon kedvező	6	5
inkább kedvező	44	32	46
részben kedvező, részben kedvezőtlen	34	41	33
inkább kedvezőtlen	10	17	9
nagyon kedvezőtlen	2	3	1

²¹ Kerezy Klára – Finszter Géza – Kó József – Gosztonyi Géza: Bűnmegelőzés Budapest V., IX. és XXII. kerületében, OKRI-Báor Kiadó, Budapest–Miskolc, 2003

²² Lásd a Gallup Intézetnek az ORFK megrendelésére 2002 óta készített rendszeres felméréseit a Magyar Rendőrség társadalmi elfogadottságáról.

²³ <http://www.tarki.hu/integracio/ceorg/index.html>

²⁴ <http://www.gallup.hu/Gallup/release/orfk030616.htm>

– A minőségfejlesztést szolgáló kikerdezések a rendőrségi szolgáltatások helyi közösségek általi minősítésére, a társadalmi kapcsolatok fejlesztésére tekintettel határozzák meg tematikájukat, rendszeresen ismételve alkalmasak arra, hogy jelenlősen javítsanak a közbiztonsági hatóságı tevékenység kultúráján.²⁵

Az OKRI által 2003-ban megkezdett sértelti kikerdezésen alapuló programja²⁶ a rendőrségi működést csak másodlagos vizsgálati objektumnak határozta meg. Azı a kérdést, amelyik azt tudakolja, hogy ma Magyarország rendőrsége mennyire képes garantálni a közbiztonságot, az ország általános állapota iránt érdeklődő témák előzik meg. A közepesnek íélt rendőrségi teljesítmény megegyezik más felmérések értékelésével, és a nemzetközi tendenciákkal is alátámasztható. Azonban azt, hogy mekkora különbséget eredményez egy független és egy az érintett által megrendelt célvizsgálat, jól mutatja a következı, lényegében egy időben készült felmérés néhányan markánsan eltérő értéke.

A 6. számú táblázatban együtt ábrázoltuk a 2003 őszén készült saját és a 2003. novemberi Gallup-felmérés adatait. E szerint a rendőrségnek a közbiztonság érdekében kifejtett teljesítményének lakossági megítélése átlagos (50,6%), és a negatív vélemények jóval nagyobb mértékűek (32%), mint az embereknek a tesztületről „összességében kialakult véleménye”. A tesztületről alkotott „általános kép” a középértéknél kedvezőbb (44%), erre vonatkozó kedvezőtlen választ a polgárok-nak csupán 11,9%-a adott.

6. számú táblázat

Vélemények a magyar rendőrségnek a közbiztonság érdekében kifejtett tevékenységéről (%)

	2003 – saját (a tesztületről összességében kialakult vélemény)	2003 – Gallup (a tesztületről alkotott általános kép)
egyáltalán nem, nagyon kedvezőtlen	9,7	1,6
inkább nem, inkább kedvezőtlen	22,3	10,3
közepes szinten, részben kedvező, részben kedvezőtlen	50,6	34,1
inkább igen, inkább kedvező	15,2	44,0
teljes mértékben, nagyon kedvező	2,3	6,3

Hasonlóképp megfelel a várakozásnak az is, hogy a megkérdezettek a rendőrség első számú küldetésének a közbiztonság védelmét tartják. Figyelmei érdemel azon-

25 Szintay István – Samosi Mariann: A rendőrség EU-konform irányítási modellje, Belügyi Szemle, 2002/8.
26 Áldozatok és vélemények. Témavezető: Irk Ferenc. OKRI-kutatás, 2002–2004

bon, hogy bár magas arányban kívánják a rendőrök számának emelését, a hibák között a létszámnál fontosabbnak ítélik a nem megfelelő rendőri intézkedéseket és a felderítetlen ügyeket. A lakosság tehát mindinkább hajlandó szakmának elismereni a rendőrkodést, még akkor is, ha ebben az esetben a szakmai hiányosságokra figyel fel. Viszont a szokásos homogenizálás ill. is tapasztalható. A kívülállók számára nem különülnek el a közbiztonság, a bűnügyi és a készenléti szolgálati ágak. Ez nem fogyatékos, csupán arra int, hogy a sértelli kikérdezések eredményei nem valamennyi szakmai feladat megoldásához nyújthatnak támpontokat. A tárgyalási válaszoknak van egy további sajátosságuk. Nevezetesen: a közvélemény egyáltalán nem hisz abban, hogy a büntetések szigorítása komolyabb javuláshoz vezethet. Más felmérések is igazolják, hogy a represszív kriminálpolitikának a társadalmi igényekre való hivatkozásai hamisak.

A rendészeti jogi értékelése nem lehet lakossági kompetencia. Azonban arról, hogy az ország milyen rendőrségi modellt követ, valamint arról, hogy mennyiben társadalmashatók a rendvédelem egyes funkciói, a lakossági vélemények ismerete fontos lehet a döntéshozók számára. Felmérésünkben az a kérdés, amely a rendőrkapitányok választhatóságára vonatkozott, indirekt módon azt firtatja, hogy milyen fogadtatása lenne bizonyos rendészeti hatáskörök decentralizációjának, akár az önkormányzati rendőrség megjelenésének. Ebben az esetben az elutasító válaszok győztek (46,2%), de az igenek is jelentős támogatást kaptak (42%). A helyzet ilyen alakulása egyfelől a hagyományos etatiszta álláspont lassú átalakulását jelzi, de azt is, hogy a helyi közélet iránti érdeklenség még mindig a centralizáció fenntartása mellett szól. A rendészeti feladatok társadalmashítása irányába mutat ugyanakkor az, hogy a megkérdezettek többsége tájékozott a településükön működő polgárőrségről, továbbá helyesen határozza meg annak fő feladatait is.

A közvélemény-kutatások eredményeit hiba volna úgy kezelni, mintha azok a lakosság homogén véleményét tükröznék vissza. Az OKRI-kutatások egyik fő tanulása épp az, hogy mennyire differenciáltak az előzőekben már ismertetett és az azokhoz kapcsolódó egyéb vélemények. A teljesség igénye nélkül néhány eredmény:

- A rendőrségnek a közbiztonság érdekében kifejtett tevékenységével inkább a férfiak elégedettek, a nemek között azonban nincs szignifikáns különbség.
- Azok véleménye, akiknek jó a jelenlegi közérzete, eltér azokétól, akiknek rossz. Előbbiek szignifikánsan inkább vélik úgy, hogy a rendőrség képes garantálni a közbiztonságot, mint az utóbbiak. Ugyanígy jobb véleménnyel vannak a rendőrségről azok, akik jelenlegi életükkel elégedettek, továbbá akik azt remélik, hogy életükkel a következő öt évben is elégedettek lesznek.
- Azok a válaszadók, akik teljes mértékben vagy inkább elégedettek anyagi helyzetükkel, illetve akik úgy érzik, hogy anyagi helyzetük javult az elmúlt öt évben,

- nagyobb arányban vélekednek úgy, hogy a rendőrség teljes mértékben képes garantálni a közbiztonságot, mint a többi megkérdezett.
- Azok körében, akik már voltak bűncselekmény áldozatává, a rendőrségről alkotott vélemény szignifikánsan²⁷ rosszabb, mint azok esetében, akik korábban nem viktimizálódtak.
  - Minél súlyosabb bűncselekményt követtek el valakivel szemben, annál rosszabb a véleménye az illetőnek a rendőrség közbiztonságot garantáló képességéről (például gépjármű- és kerékpárlopás elszენvedése esetén még csak tendenciaszerű az elérés, saját vagy szomszédai sérelmére elkövetett betöréses lopás, ennek kísérlete, titlleg bántalmazás, szexuális zaklatás, valamint rablás elszენvedése esetén már szignifikáns a különbség az e bűncselekmények áldozatává vált és nem vált csoportok között).
  - Minél rosszabbnak véli Magyarország Európa többi országához képest a lakosságszámhoz viszonyított bűnözési helyzetét, annál inkább ad kedvezőtlenebb véleményt a rendőrségről.²⁸ Könnyen érthető, hogy a lakosságnak a közbiztonságról és a rendőrségnek a közbiztonság-garantálási képességéről kialakított nézete között szoros a kapcsolat. Szignifikánsan inkább vannak jó véleménnyel a rendőrségről azok, akik a közbiztonság aktuális helyzetét jónak tartják, akik szerint az ország közbiztonsági helyzete az elmúlt öt évben javult, s akik ugyanebben bíznak a következő öt év folyamán, sőt általában ezt várják az EU-csatlakozás után is. (Az más kérdés, hogy a pozitív véleményt alkotók, illetve a bizakodók aránya valamennyi most tárgyalt kérdés esetében alacsony, mindössze 8-10% körül mozog.)
  - Ugyanez az összefüggés állapítható meg abban az esetben is, ha ászerint vizsgáljuk a rendőrségről alkotott véleményt, hogy a megkérdezett ismeretségi körében hány bűncselekményt követtek el. Minél több bűncselekményt követtek el valakinek a saját ismeretségi körében, szignifikánsan annál rosszabb a véleménye a rendőrségről. Aki szerint saját környezetében több bűncselekményt követnek el, mint az ország többi részében, az is szignifikánsan rosszabb véleménnyel van a rendőrség közbiztonságot garantáló képességéről, mint aki ennek ellenkezőjéről van meggyőződve. Ugyanígy az is, aki úgy érzi, hogy mindennapi életét befolyásolja a bűnözés. Ezek ismeretében természetes, hogy aki nem érezne biztonságban magát lakása környékén egyedül, sötétedés után, továbbá, akivel előfordul, hogy bűnözéstől való félelme miatt nappal nem mer a lakásából kimenni, akinek eszébe jut, hogy bűncselekmény áldozata lehet, az rosszabb véleménnyel van a rendőrségről. Szignifikánsan rosszabb bizonyítványt állítanak ki a

27 Szignifikanciaszint: Pearson Chi-négyzet próba esetén minimum 0,000.

28 A különbség jelen alpani mindegyik összefüggésében 0,000 szinten szignifikáns.

rendéségről azok is, akik általában szoronganak egy esetleg sérelmükre bekövetkező bűncselekménytől. (Eszembe jut, hogy bűncselekmény áldozata lehetek.) – Figyelemre méltók ugyanakkor azok az eredmények is, amelyek arról szólnak, hogy mely kérdések esetén nincs különbség a rendéségről eltérő nézeteket képviselők között. Így a rendőrség teljesítményéről alkotott vélemény független a megkérdezett életkorától, iskolai végzettségétől, attól, hogy jelenleg dolgozik-e, továbbá háztartásának nettó bevételétől. Ugyanígy attól is, hogy az egyén mit gondol a Magyarországon évente elkövetett bűncselekmények számáról, valamint Magyarország Európa többi országához mért bünyügyi helyzetéről; attól, hogy a rendőrség 2002-ben hány bűncselekményben nyomozott, sőt attól is, hogy alkalmaz-e valamiféle biztonsági berendezést az esetleges betörés elleni megelőzésre. Hasonlóképp nincs eltérés a rendéségről alkotott kép tekintetében aszerinti, hogy az egyén biztonságosnak tartja-e saját lakókörnyezetét, elhagyja-e lakókörnyezetét sötétedés után, illetve van-e olyan hely lakókörzetében, ahová bűnözéstől való félelme miatt sötétben nem szívesen menne. Nemkülönbön hasonlóan vélekednek a rendéségről azok, akik tartanak valamiféle sérelmükre elkövetendő bűncselekménytől, családjukat érő valamilyen konkrét atrocitástól, azokhoz képest, akik ilyesmitől nem félnek.

A közvélemény-kutatások természetesen nem alkalmasok a rendészeti közjog adott állapotának megítélésére, és arra sem, hogy a rendőrségnek az államszervezetben elfoglalt helyét értékeljék. Ezeknek a kérdéseknek a megválaszolása a törvényhozás, a végrehajtó hatalom és a rendőrségi szakma közös feladata. Valójában a rendészet alkalmányos helyének kijelöléséről van szó, ami csak politikai konszenzussal történhet meg. A lakossági vélemények hozzájárulhatnak a közbiztonsági stratégia megalkotásához, de nem helyettesíthetik azt; annak létrehozása kormányzati teendő.

A rendészeti igazgatás ágazati és területi fejlesztése kormányzati irányítást igényel, amelyben azonban a rendőri szakmai követelményeknek és a lakossági elvárásoknak meghatározó jelentőséget kell kapniuk. Úgy látszik a jelen felmérésből, hogy a rendőrségnek a szakmai és az erkölcsi elismertséghez nem a lakosságnál, hanem a kormánynál kellene „pozicionálnia” magát, más szóval: szakmai rangot és tekintélyt szerezni, amelyet a végrehajtó hatalom megtanulhatna tisztelni, és tisztelve gondozni.

A sértetti kikérdezések rendszeressége tétele fontos törekvés, de két hibát jó lenne elkerülni. Egyfelől ezeket a kikérdezéseket nem szabad túlbecsülni és velük a szükséges szakmai és költségvetési döntéseket helyettesíteni. Másrészt pedig nem illik semmibe venni, vagy kizárólag reklámra használni.

A kikérdezés, irányuljon bármely tárgyra, csak akkor lehet eredményes, ha kel-
lően leegyszerűsíti a vizsgálati objektumot. Ez a siker feltétele, de egyben a mód-
szer korlátja is.

A közvélemény-kutatások a rendészet esetében is annak homogén és leegysze-
rített fogalmából indulnak ki. Homogenizálnak azért, hogy a közbiztonsági
rendőrség egyetlen funkcióját, a jelenlétet és az elérhetőséget minősítik, minthogy
a lakosság számára ez érzékelhető a legközvetlenebb módon. A csapatrendőri
beavatkozó képesség vagy a bűnügyi rendőrség kriminalisztikai szakértelme nem
tárgya a felméréseknek, mint ahogyan az sem, hogy a nyilvánosan vagy titokban
véghezvitt intézkedések mennyire felelnek meg a jog parancsainak. Leegyszerűsíti
a rendőri szolgálatot az a megközelítés, amely a szakmai tevékenységet az örök-
désre redukálja. Minthogy pedig ez a legkönnyebben társadalmosítható funkció,
ezáltal a rendőrségi közszolgálat szakmai rangja is kétségessé válhat. Ezért van
az, hogy a rendészetnek hosszú küzdelmet kellett folytatnia ahhoz, hogy elismerjék
mint olyan szakmáknak a foglalatát, amelyek gyakorlásához szakmai tudásra és a
közjog alapos ismeretére van szükség. Ez a küzdelem a modern rendészeti közjog
megteremtésével és a rendészeti funkciók tudományos igényű feltárásával vezetett
sikerre. Minthogy azonban a közjogi szabályozás egyúttal a rendészeti hatalom
önkorlátozását is jelenti, a szakmai elismertség kizórólag alkotmányos demokráci-
ókban teljesezhető ki.